

RETORYKA I SYMBOLIKA MUZYCZNA
W
CLAVIER-ÜBUNG III JOHANNA SEBASTIANA BACHA

Podstawowym celem opisywanego projektu jest przeprowadzenie badań nad grupą kompozycji organowych Johanna Sebastiana Bacha, które wchodzą w skład cyklu *Clavier-Übung III*. Prace będą prowadzone pod kątem ujawnienia symbolicznych znaczeń zawartych w strukturze tych utworów. Dzieła z omawianego zbioru wykorzystują wyrafinowaną technikę kontrapunktyczną i stanowią owoc najwyższego kunsztu polifonicznego, dlatego najczęściej rozumie się je jako utwory „czysto” muzyczne, tymczasem – jak w przedmowie do pierwodruku zauważa sam Bach – zostały one pomyślane jako komentarz do protestanckich prawd wiary.

Wobec tego w ramach opisywanego projektu punkt ciężkości położony zostanie na warstwie tekstowej analizowanych kompozycji, a do badań wykorzystane zostaną nie tylko narzędzia muzykologiczne, ale również literaturoznawcze. Relacja muzyka-tekst została w *Clavier-Übung III* dopełniona wieloma odniesieniami symbolicznymi. Interesujący (bo pozbawiony tekstu literackiego) przykład stanowi *Preludium i Fuga Es-dur BWV 552*. Albert Schweitzer wiąże strukturę muzyczną tej pary utworów z tajemnicą Trójcy Świętej, ponieważ tonacja obu wyzyskuje trzy bemole, preludium składa się z trzech sekcji, zaś fuga jest potrójna. Tonacja Es-dur, jeśli czytać ją według wskazówek Johanna Matthesona (teoretyka muzyki i kompozytora, żyjącego w czasach Bacha), powinna być bardzo majestatyczna, i... w istocie rytm punktowany od samego początku wprowadza wyjątkowo podniosłą i uroczystą atmosferę do tej kompozycji.

Tego typu zależności są szalenie istotne dla zrozumienia twórczości organowej Johanna Sebastiana Bacha, szczególnie tej jej części, której towarzyszy tekst literacki, choć – jak pokazuje przykład *Preludium i Fugi Es-dur BWV 552* – nie tylko. Twórczość ta nie ogranicza się bowiem do mistrzostwa kontrapunktycznego i nie powinna być sprowadzana jedynie do tego poziomu, toteż celem niniejszego projektu jest przeprowadzenie interdyscyplinarnych badań, które ukażą cykl *Clavier-Übung III* w pełni rozmaitych znaczeń i odniesień.